

РЕГІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

І. М. Дудник, О. А. Борисюк

E-mail – imv2008@ukr.net

Національний авіаційний університет, м.Київ Україна

The epistemological problems of the scientific reflection of tourism as a high-quality system education are considered. The theoretical model of the regional system of tourist services as an object of interdisciplinary scientific research is substantiated.

Keywords: socio-geographical system, tourism, regional system of tourist services.

Туризм, як надзвичайно складне міжгалузеве утворення, досліджується багатьма науковими дисциплінами, які намагаються «вмістити» його в чітко окреслені межі свого специфічного об'єктно-предметного поля. Часто можна спостерігати спроби окремих представників, принципово різних наук, відшукати своє виключне «поле інтересів» в дослідженнях туризму. При цьому науковці не завжди окреслюють та обґрунтовують свою специфічну предметну сферу у цьому складному об'єкті, як з позицій власної теорії, так із позицій загальнонаукової методології.

Системна сутність туризму як різноякісного за своїм внутрішнім змістом суспільно-природного явища, вимагає адекватних міждисциплінарних зусиль, найрізноманітніших за своєю предметною сферою наук: географії, історії, філософії, економіки, екології, соціології, психології, правознавства тощо. Аналіз наукових розвідок, зокрема М. Скарпіно (2011 р.), К. Каспар (1992 р.), Н. Лейпер (1979 р.), А. Гайдук (2001 р.), Г. Горбань (2007 р.), Т. Ткаченко (2009 р.), В. Герасименко (2013 р.), О. Височан (2014 р.), Л. Мажар (2014 р.), свідчить з одного боку про складність та різноякісність туризму (як системи) і відповідно до цього – багатоаспектність його предметної

сутності, а з іншого – про відсутність цілісного та відносно завершеного теоретичного обґрунтування його системної сутності.

З позицій загальної теорії систем туризм варто уявляти як «система туризму» або «туристична система» або «систем туристичних послуг», що являє собою цілісну сукупність специфічним чином взаємопов'язаних природних, соціальних, економічних, демографічних, технічних об'єктів-елементів, які об'єднані спільною метою – наданням туристичних послуг, формуванням та задоволенням суспільного попиту на такі послуги. В такому розумінні туристична система виступає в якості інтегрального об'єкта міждисциплінарних досліджень, тобто об'єктивно спільного об'єкта для цілої низки наук, кожна з яких у відповідності до конкретної методології виокремлює свою специфічну об'єктно-предметну сферу в дослідженні цієї складної системи [4]. Свій вагомий внесок у вирішення методологічних колізій туризмознавства має зробити суспільна географія, зокрема, в частині дослідження системно- геопросторових аспектів туристичного процесу.

В нинішніх умовах є достатні підстави говорити про відсутність цілісного, відносно завершеного та загально визнаного теоретичного обґрунтування системної сутності туризму з позиції суспільної географії. Поряд з цим теорія суспільно-географічних систем, яка є однією з провідних парадигм цієї науки та володіє потужним методологічним потенціалом, може стати ефективним засобом системної інтерпретації туризму в контексті своєї специфічної об'єктно-предметної сфери.

Туризм, як складова частина сфери послуг, розвивається у відповідності з її загальними закономірностями, однією з яких є зародження та розвиток геопросторових систем послуг, як результат процесу виникнення та стабільного вияву зв'язків між елементами сфери послуг в умовах цілісної території. У відповідності до усталених класифікацій галузей сфери послуг, з урахуванням характеру виробництва та надання послуг, виділяються такі спеціалізовані територіальні системи послуг: торгівлі, побутових послуг, медичних послуг, освіти, рекреаційні системи, фінансових послуг, культури, науки, управління,

житлово-комунального господарства тощо. В складі таких систем в свою чергу виділяються функціонально глибше спеціалізовані системи (підсистеми) нижчих порядків. Наприклад, в територіальній системі освіти виділяються спеціалізовані територіальні системи шкільної освіти, професійної освіти, спеціальної (середньої) освіти, вищої фахової освіти тощо [4]. Така методологічна логіка приводить до формально очевидного та в той же час принципово важливого висновку про наявність в складі територіальної системи послуг спеціалізованої територіальної підсистеми туристичних послуг. Своєрідним виявом геопросторового розвитку сфери послуг можна вважати регіональну систему туристичних послуг (РСТП) як закономірне поєднання елементів туристичного процесу та його об'єктів в умовах цілісної території. При цьому всю сукупність системоутворюючих зв'язків варто поділити на два види: по-перше, це зв'язки між підприємствами туристичної сфери, що зумовлені спільністю цільового призначення цих підприємств; по-друге, це взаємозв'язки між центрами послуг (населеними пунктами) різних рангів. Саме другий вид зв'язків є провідним в утворенні РСТП [5].

Аналіз співвідношення понять «регіональна соціально-економічна систем» (суспільно-географічна система) та «регіональна система туристичних послуг» свідчить про досить високий ступінь процесуального, структурного та функціонального ізоморфізму, тобто вони досить подібні між собою в принципах побудови та організації [6]. Така подібність дає підстави для попереднього припущення про те, що РСТП можна термінологічно ідентифікувати як специфічну туристично-географічну систему (ТГС) як форму геопросторового розвитку туристичного процесу.

Наведені міркування свідчать про необхідність глибоке впровадження системно-географічної парадигми в дослідження феномену туризму взагалі та геопросторових його виявів зокрема, що дасть змогу дещо по новому побачити цілісну картину геопросторового розвитку туризму та обрати на основі такого бачення більш ефективні управлінські рішення. Однією з необхідних умов такого впровадження мають стати вагомі акценти на принципи регіональної

комплексності та регіональної диференційованості в підготовці фахівців для туризму.

Список використаних джерел

1. Vysochan O.S. (2014). *Turizm jak sistema [Tourism as a system]*. Lviv: Lvivska politehnika [in Ukrainian].
2. Gaidkuk A.B. (2013). *Faktory formuvanja ta rozvitku turistichnoi systemy v rynkovih umovah [Factors of formation and development of the tourist system in market conditions]*. [Electronic resource] .- Access mode: <http://ena.lp.succes.ua:8080/bitstream/ntb/9710> [in Ukrainian].
3. Gerasimenko V.G. (2013). *Razvitie teorij sistemnogo pidhodu primenitelno k isledovaniyu sfery turizma [Theory of system approach to the research in tourism area]*. San Petersburg [in Russia].
4. Dudnik I.M., Kiselev K.S. (2016). *Geografichnij kontekst regionalnogo turistichnogo marketingu [Geographical context of regional tourism marketing]*. Praha [in Czech Republic].
5. Dudnik I.M. (2009). *Vstup do zagalnoj teorij sistem [Introduction to the general theory of systems]*. Kyiv: Condor [in Ukrainian].
6. Lyubitseva O.O.(200.2). *Rynok turistichnih poslug (geoprostoroviy aspekt) [Market of tourist services (geospatial aspects)]*. Kyiv: AlterPres [in Ukrainian].
7. Majar L.Yu. (2014). *Turizm v prostranstve i vremeni: vzgljad geografa [Tourism in space and time: the view of the geographer]* Moscow [in Russia].
8. Kaspar C. (1992). *Wprowadzenia rekomendazij v turisme [Introduction to emersion in tourism]*. Warsawa: Orbis [in Polsha].
9. Leiper N. (1979). *Mezhi turysmy: vyznachennja turysmy i turistichnoy industrij [The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry]*. Sydney: *Annals of Tourism Research* [in Australia].
10. Scarpino M. (2011). *Sistema tursma: analiz literatury dlya uluzsheniya subnazionalnogo razvitiya [Tourism System: An Analysis of the Literature For Improved Subnational Development]*. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.tourgune.org/uploads/tinyMCE/filemanager/ConferenciaTourismSystems_SubntlDevpmt_Shelly072010.pdf. [in Ceska respy].